

1 ABC-ul banilor

De ce avem nevoie de bani? Începuturile monedelor și ale bancnotelor	6
Bancnote și monede românești aflate în circulație	13
Cele mai interesante 6 lucruri despre bancnotele românești	22
Bani în format fizic vs bani electronici	27
Valutele străine și casele de schimb. Ce sunt și cum funcționează?	33
Inflația – inamicul care ne consumă banii ținuți „la ciorap”	39

2 Cum să-mi gestionez mai bine banii?

Ce înseamnă să fii independent financiar?	46
Finanțele personale = 80% comportament + 20% cunoștințe	49
Obiective financiare SMART	51
Bugetul personal – primul pas spre economisire	55
Regula 20/50/30	60
Cum te ajută o aplicație mobilă de administrare a bugetului personal?	64
Nevoi vs dorințe – cum să îți împarți banii	66
Cum să-ți optimizezi bugetul	68
Cum să faci cumpărături inteligente	71
Atenție la plățile online!	75
Pe ce irolesc cei mai mulți bani adolescenții	78
Profită de faptul că ești elev sau student – care sunt reducerile de care poți beneficia	83

3 Economisire și investiții – cum îți înmulțești banii pe care îi ai deja?

Cum poți câștiga bani?	86
Venit activ vs venit pasiv	91
Puterea dobânzii compuse – „a 8-a minune a lumii”	94
Sănătatea financiară nu este dată de mărimea casei și de numărul de mașini din curte	97
Independența financiară timpurie – FIRE	99
Cum să investești inteligent banii economisiți? Sfaturi pentru cei care vor mai mult decât un depozit bancar	101
Tu ce fel de investitor ești? Fă-ți profilul de investitor	104
Corelația Risc–Randament	108
Avantaje și posibile dezavantaje ale titlurilor de stat	111
Despre obligațiunile municipale și private	115
Vrei diversificare mare într-un singur instrument? Despre fonduri de investiții și ETF-uri	118
Pensia privată, soluția pentru o bătrânețe liniștită. De ce nu este prea devreme să te gândești la pensie de când ești foarte tânăr	123
Și tu poți fi investitor la bursă	134
Studiu de caz: economisirea și investirea alocației de stat pentru copii	141

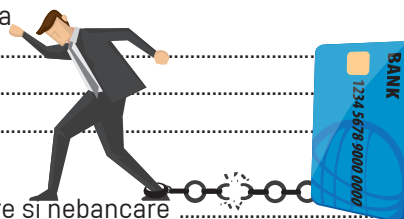
4 Despre bani și bănci

Ce trebuie să știi înainte de a-ți deschide un cont bancar	146
Cont de economii sau depozit la termen?	150
Banii în bancă sunt garantați	155
Tipuri de carduri și elemente de identificare	157
Despre carduri de debit și overdraft	159
3 reguli la plățile cu cardul în străinătate	164
Carduri de credit. Ce sunt perioada de grație, suma minimă de rambursat și DAE la carduri de credit?	166
7 recomandări pentru a evita capcanele cardurilor de credit	169
Card cu plata în rate fără dobândă	171
Aplicații bancare online	172
Frauda bancară – ce este și cum o poți preveni	175
Totul despre folosirea bancomatelor (ATM-urilor)	180
Din ce fac băncile bani?	184

5 Creditul, un „rău” necesar

Ce sunt creditele bancare și ce tipuri de credite există	186
StudentInvest – credite pentru studenți, cu costuri plătite de stat	189
Caracteristici generale ale creditelor bancare	191
De ce trebuie să plătești dobândă pentru banii împrumutați?	196
Te încadrezi la un credit mai mic atunci când crește dobânda. Cum calculezi creditul maxim?	199
De ce dai înapoi la bancă dublu decât ai împrumutat, la un credit ipotecar?	201
Scadențar cu rate egale vs rate descrescătoare	203
Importanța DAE sau de ce dobânda afișată de bancă nu este cea care te interesează de fapt	205
La ce să fii atent când te împrumuți și cum să elimini cât mai multe riscuri	207
Chiriaș vs proprietar cu rate la bancă. Tu câtă „casă” poți duce în spate?	212
Rambursarea anticipată parțială – soluția magică pentru a scăpa mai repede și mai ieftin de un credit	215
Ce este leasingul?	218
Biroul de Credit și Centrala Riscului de Credit	220

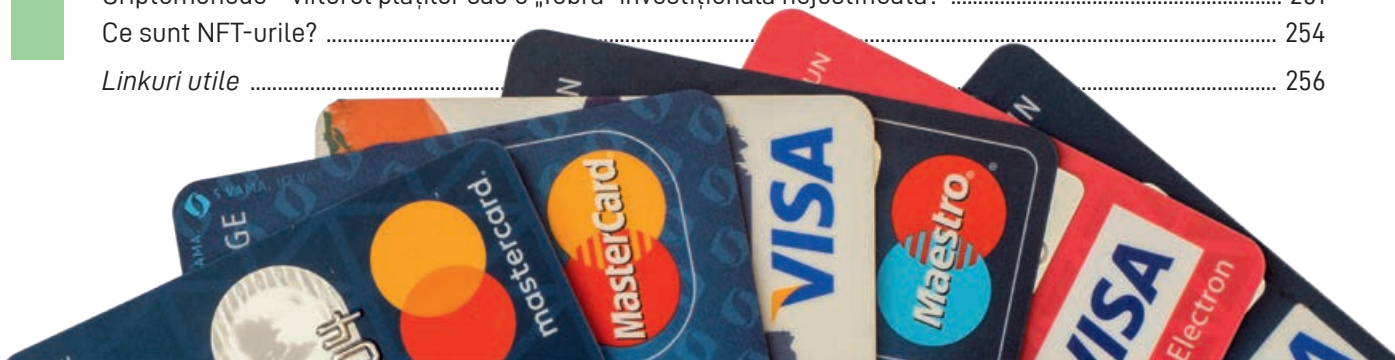

6 Cum sunt protejați consumatorii de produse financiare?

Instituții implicate în relația cu consumatorii de produse bancare și nebankare	224
Pe noi, consumatorii, cine ne protejează? Și ce facem când nu mai putem plăti?	226
Drepturile consumatorilor	230
Ce este furtul de identitate?	235

7 Banii în viitor... vom mai avea nevoie de portofele sau totul va fi digital?

Cum se pot efectua plățile – mijloace și instrumente de plată	240
Plățile pe internet	243
Cât de sigur este cardul contactless?	246
Portofelul digital – cum poți face cumpărături fără să ai cash sau carduri la tine	248
Criptomonede – viitorul plăților sau o „febră” investițională nejustificată?	251
Ce sunt NFT-urile?	254
Linkuri utile	256

1

ABC-ul banilor

De ce avem nevoie de bani? Începuturile monedelor și ale bancnotelor

„Banii sunt un lucru ciudat. Dacă nu îi ai, lucrurile sunt simple, nu apare nicio problemă. Însă dacă îi ai, problemele își fac, cu siguranță, apariția. Una dintre cele mai mari probleme pe care le creează banii este faptul că nu știi niciodată dacă tu ești cel dorit sau ei. Și acest lucru este atât de dificil de aflat, încât ai prefera să nu îi ai deloc. Atunci, cel puțin, viața ar fi simplă. Banii, care ar fi putut reprezenta o mare plăcere, devin însă – în acest caz – o sursă de angoasă. Nu ei sunt însă adevărata sursă, ci propria ta minte. Banii sunt folositori, nu este niciun păcat să îi ai, nu este nevoie să ai un sentiment de culpabilitate.”

Osho

De ce avem nevoie de bani?

Ne place sau nu, lumea se învârte în jurul banilor. Cu siguranță, fiecare dintre noi a auzit cel puțin o dată afirmația: „banii nu sunt importanți pentru mine”. Să fie oare adevărat? Dacă ai avut discuții cu persoanele din jurul tău despre bani, care a

fost concluzia: se foloseau cuvinte cu impact doar de dragul discuției sau ele într-adevăr reflectau realitatea?

Recunoaștem sau nu, cu toții avem nevoie de bani. Banii sunt un instrument financiar pe care

Îl folosim pentru a achita bunuri și servicii care ne ajută să supraviețuim sau să avem un trai mai bun (de exemplu, casa în care locuim, necesarul de hrană, utilitățile etc.). Dacă știm cum să îi folosim, banii ne ajută să ajungem mai ușor la lucrurile pe care ni le dorim (studii în străinătate, realizarea unei specializări într-un anumit domeniu, vacanțe exotice etc.).

De ce sunt importanți banii?

„Sunt doar trei lucruri pe care le poți face cu banii: să îi economisești, să îi dai sau să îi investești. Cumva, aici în America, cu toată creativitatea noastră, am inventat un al patrulea mod de a folosi banii: îi putem risipi”, spunea Celso Cukierkon.

Să vorbim despre importanța banilor este ceva subiectiv, deoarece depinde foarte mult de valorile personale ale fiecăruia. Pentru unii banii „construiesc case”, pentru alții banii pot crea oportunități de a alege sau de a-și îndeplini visele, în timp ce pentru alții banii pot însemna doar lipsă de stres financiar, securitate, siguranță, bună dispoziție sau timp petrecut împreună cu prietenii în diferite locuri. Pentru toți însă, importanța banilor se poate vedea chiar din necesitatea asigurării hranei.

Importanța banilor poate fi apreciată în funcție de efortul depus și de timpul petrecut pentru rezolvarea diverselor sarcini. Cât de mult contează

Așadar, nevoia de bani este continuă și, deseori, suntem puși în situația de a alege între „dorință” și „nevoie”, iar alegerea nu este deloc ușoară. Important este nu doar să ne concentrăm pe ideea de a ști cum putem obține cât mai mulți bani, ci și să fim împinși de dorința de a învăța cum să acționăm astfel încât să îi facem să lucreze pentru noi și să îi cheltuim în mod inteligent pentru a ne bucura cât mai mult de ei.

aceste lucruri în încercarea de a-i obține? Dacă nu avem bani, cum îi putem „procura”?

Există posibilitatea să muncim preț de câteva ore pentru a-i obține, dar în același timp trebuie să găsim și pe cineva dispus să ne ofere acea sumă de bani pe care ne-o dorim în schimbul muncii noastre și care să reflecte corect efortul depus pentru realizarea acesteia.

A avea suficienți bani poate însemna că nu mai este nevoie să fim angajați într-o companie sau poate fi o oportunitate de a ne deschide o afacere pe care să o gestionăm cum știm mai bine și să ne atingem obiectivele pe care ni le-am propus.

De ce să avem mai mulți bani? Răspunsul este unul singur: existența unor resurse financiare consistente ne asigură fie un trai decent, fie mai multă libertate, mai mult confort sau chiar securitate sporită. Putem avea astfel acces mai ușor la lucrurile pe care ni le dorim, nemaifiind constrânși sau condiționați de lipsa lor.

Ce sunt banii?

„Banii” reprezintă o denumire generică pentru toate tipurile de monede și de bancnote. Aceștia sunt un instrument prin care se realizează tranzacția, adică procesul de vânzare-cumpărare.

Ei nu sunt o invenție recentă, ci existau în viața oamenilor încă de dinaintea erei noastre, pe când lumea căuta metode de a simplifica procurarea produselor necesare traiului de la târguri și din piețe. Unii doreau să își vândă produsele, iar alții voiau să cumpere, astfel că istoria banilor a început cu trocul, adică schimbul de produse care aveau comparativ aceeași valoare.

ȘTIAI CĂ?

- În Evul Mediu, în Țara Românească, „ban” era un titlu purtat de dregătorul delegat de domn la guvernarea Olteniei.
- Anual se produc mai mulți bani de Monopoly decât bani reali.
- Cea mai mică bancnotă din lume este românească. Este vorba despre bancnota de 10 bani, emisă în 1917 de Regele Ferdinand I.

Cele mai interesante 6 lucruri despre bancnotele românești

„Banii nu sunt totul, dar niciun alt lucru nu poate să îi înlocuiască.”

John D. Rockefeller

Acum cunoaștem valoarea bancnotelor, cum arată și care sunt elementele de siguranță, dar sunt și multe informații peste care am trecut cu vederea sau cărora le-am acordat mai puțină importanță. Iată câteva dintre acestea:

1. Bancnota de 2 000 de lei, emisă în anul 1999 în România, este prima realizată pe suport polimeric din Europa și din

Emisfera Nordică. Aceasta a fost dedicată eclipsei totale de soare care a avut loc în data de 11 august 1999.

O serie specială a bancnotei (001A), limitată la un milion de exemplare, a fost pusă în circulație în pliante de prezentare.

2. Bancnotele realizate din plastic au o durată de viață de cel puțin două ori mai lungă (circa 7 ani) și sunt mai greu de falsificat.

3. Bancnotele confecționate din polimer pot fi reciclate, ceea ce înseamnă că protejăm mediul înconjurător și salvăm copacii de la „moarte”.

4. Bancnotele din polimer sunt utilizate doar în 23 de state din lume. În celelalte încă circulă banii din hârtie.

5. Intrată în Cartea Recordurilor ca cea mai mică bancnotă din lume, bancnota cu valoare nominală de

10 bani, din emisiunea Ferdinand 1917, are dimensiunile 27,5 × 38 mm.

6. Bancnota de plastic de 1 000 000 de lei (ROL), ediția 2003, este consemnată în Cartea Recordurilor ca fiind bancnota cu cea mai mare valoare nominală din lume.

BNR – instituție autorizată să emită bancnote și monede

În România, singura instituție autorizată să emită bancnote și monede este Banca Națională a României (BNR). Aceasta stabilește valoarea nominală, dimensiunile, greutatea, grafica și alte caracteristici tehnice ale bancnotelor și monedelor. Grafica acestora este protejată prin înregistrarea la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci din România.

Tot BNR poate lua decizia de a retrage bancnotele și monedele din circulație, cu scopul de a le înlocui pe cele necorespunzătoare sau uzate, ori pentru a schimba însemnele monetare.

Sediul Băncii Naționale a României

Monede în circulație

Pe lângă bancnote, în România banii circulă și sub forma monedelor.

Înainte de înființarea Monetăriei Statului (24 februarie 1870), majoritatea monedelor erau bătute în străinătate, în special în Birmingham. Acum,

unica instituție legal abilitată să bată monedă de circulație și alte obiecte care conțin stema oficială a României (ordine, medalii, decorații, plachete și însemne ale statului român, sigilii metalice, prelucrarea aurului, argintului și aliajelor sale) este Monetăria Statului.

În prezent, pe teritoriul țării noastre circulă patru monede, respectiv: moneda de 1 ban, moneda de 5 bani, moneda de 10 bani și moneda de 50 de bani. Caracteristicile fiecărei monede sunt evidențiate în tabelul următor:

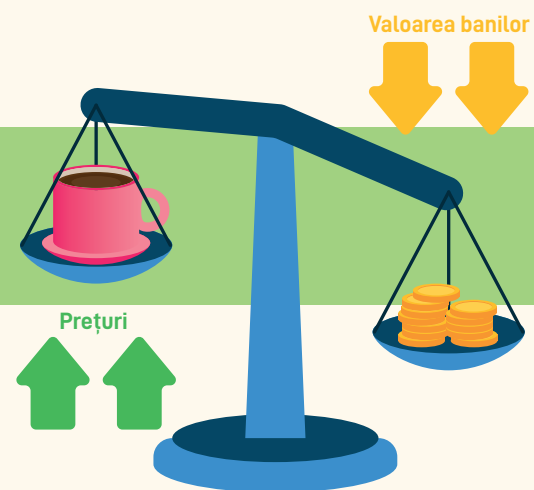
	Moneda			
	Moneda de 1 ban	Moneda de 5 bani	Moneda de 10 bani	Moneda de 50 de bani
				
Material	oțel placat cu alamă	oțel placat cu cupru	oțel placat cu nichel	alamă
Culoare	galbenă	roșie	albă	galben deschis
Diametru	16,75 mm	18,25 mm	20,5 mm	23,75 mm
Cant	neted	zimțat	cu trei grupe de zimți	inscripționat

Inflația – inamicul care ne consumă banii ținuți „la ciorap”

„Inflația este acea formă de impozitare care poate fi impusă fără legiferare.”

Milton Friedman

Ce este inflația?

Inflația este **creșterea generalizată a prețurilor** la bunurile și serviciile folosite de oameni în viața de zi cu zi. Toate aceste bunuri și servicii pe care le folosim zilnic sunt puse într-un coș, denumit „coș de consum”. Prețurile lor sunt măsurate în fiecare lună și în fiecare an.

De exemplu, dacă tot ceea ce am avut acum un an în coș costa 100 de lei, iar acum costă 105 lei,

înseamnă că rata inflației este de 5%. Adică, am avut o creștere de 5% a prețurilor la bunuri și servicii.

Dar inflația poate fi, de asemenea, definită ca fiind **rata cu care s-a depreciat moneda națională**.

În exemplul de mai sus, dacă cu 100 de lei poți cumpăra mai puține bunuri și servicii decât acum un an, înseamnă că un leu valorează mai puțin decât valoarea anterioară, deci s-a depreciat moneda cu 5% și vorbim de o putere mai mică de cumpărare a monedei naționale.

ȘTIAI CĂ?

Cuvântul „inflație” provine din latinescul „inflatio”, care înseamnă „balonare”.

2

Cum să-mi gestionez mai bine banii?

Ce înseamnă să fii independent financiar?

„Dacă te gândești că independența financiară este obiectivul principal al vieții tale, atunci independența financiară ar trebui să devină o realitate în viața ta după o anumită perioadă rezonabilă de timp. Dacă lucrul acesta nu se întâmplă totuși, atunci examinează-ți cu atenție sentimentele. Vei vedea că tu nu simți înlăuntrul tău, din diverse motive, că ai fi vrednic să dobândești independența financiară.”

Herbert Harris

Să fii independent financiar implică, în conștiința colectivă, să ai suficiente resurse financiare pentru a-ți trăi viața, fără a mai depinde de veniturile pe care le poți obține lunar din munca pe care o prestezi. Independența financiară se dobândește în timp, atunci când ai o disciplină financiară strictă.

Robert Kiyosaki spunea: *Libertatea financiară este disponibilă pentru cei care învață despre aceasta și lucrează pentru ea.*

Deci, dacă ești independent financiar nu mai trebuie să muncești pentru a te întreține. Sună încurajator, dar cum poți ajunge la această performanță?

Formularea obiectivelor financiare S.M.A.R.T.

Cheia în realizarea obiectivelor este definirea lor cât mai exactă, nu sub formă de obiective generice.

Nu este suficient să îți dorești sau să îți propui „să fac mai mulți bani”, „să economisesc mai mult”, „să scap de datorii”. Ca să se întâmple ceva în această direcție va trebui să fii foarte specific și detaliat, pentru a vizualiza foarte bine obiectivele și pentru a monitoriza bine progresul. Pentru aceasta, transformă obiectivele generice în obiective S.M.A.R.T. – acronim care vine de la:

- S** ➔ **Specific**
- M** ➔ **Măsurabil**
- A** ➔ **Abordabil** (realizabil)
- R** ➔ **Relevant** (orientat spre rezultat)
- T** ➔ **încadrat în Timp**

Specific – este obiectivul care indică exact ce dorești să obții. Este definit foarte clar, fără a lăsa loc de îndoială. Răspunde la întrebările: „Cine?”, „Ce?”, „Când?”, „Cum?”.

Exemple de obiective financiare S.M.A.R.T.:

Obiectiv generic	Obiectiv S.M.A.R.T.
Să economisesc mai mult	Să economisesc 6 000 de lei anul acesta (câte 500 de lei pe lună = 200 de lei pe lună, folosind bicicleta și renunțând la abonamentul pentru transportul în comun și 300 de lei pe lună, împărțind camera de la cămin împreună cu o colegă), bani necesari să pot participa la programul Erasmus de anul viitor, din Lisabona.
Să fac mai mulți bani	Să câștig în plus 1 000 de lei pe lună, în următoarele 6 luni (dând meditații la matematică, câte 5 ore pe săptămână), pentru a mă înscrie în luna iulie a anului viitor la cursurile Cisco și a obține 2 certificate CCNA până la sfârșitul anului.

Măsurabil – este obiectivul care poate fi măsurat, atât cantitativ, cât și calitativ, pentru a-ți da seama ușor dacă l-ai atins sau nu. Răspunde la întrebarea: „Cât?” (de mult).

Abordabil – este obiectivul posibil de realizat, de atins, chiar dacă cu mai mult efort (dar nu imposibil). Ideal este să nu depindă de alte persoane, decât de tine (cel care are responsabilitatea realizării lui). Răspunde la întrebarea: „Este realist obiectivul?”.

Relevant – este obiectivul care contează și care contribuie la realizarea unui obiectiv mai mare și mai important pentru tine. Dacă nu ai un scop bine definit sau dacă acesta nu este foarte important pentru tine, vei renunța pe parcurs și vei găsi multe alte motive să nu faci eforturi în a-ți atinge obiectivul. Răspunde la întrebarea: „Pentru ce scop?”.

Încadrat în Timp – este obiectivul care conține data exactă până când îl vei realiza. Răspunde la întrebarea: „Până când?” sau „În ce perioadă?”.

SFAT

Sparge obiectivele mai mari în obiective mici, mai ușor de realizat!

SFAT

Păstrează obiectivele SIMPLE și CLARE!

SFAT

Focusează-te pe obiectivele pe care știi că le poți îndeplini într-o anumită perioadă de timp!

Bugetul personal – primul pas spre economisire

„Bugetul este o confirmare matematică a suspiciunilor tale.”

A.A. Latimer

Bugetul este ca o aplicație GPS, care te ajută să știi permanent unde te afli (cum stai din punct de vedere financiar), pe ce porțiuni de drum consumi mai multă benzină (risipești bani), care este viteza optimă, unde sunt obstacolele și cum să le depășești, cum poți să economisești resurse (timp, bani) și care este drumul cel mai bun spre destinația ta finală (îndeplinirea obiectivelor personale).

SFAT

Bugetul personal este ca **o hartă**, un instrument esențial în atingerea obiectivelor tale. Fă-l întotdeauna în scris (pe o foaie de hârtie, într-un fișier Excel sau într-o aplicație pe mobil!)

Bugetul, ca un joc de strategie

Cu siguranță ai jucat pe telefon sau pe calculator jocuri de strategie sau jocuri de societate împreună cu prietenii (Monopoly, Catan, 7 Wonders etc.). Acestea simulează viața reală și te pregătesc pentru ea. Înveți că trebuie să ai un plan, să ai răbdare, să muncești ca să strângi resurse, să te folosești

inteligent de ele, să nu le consumi pe toate odată, să îți păstrezi o rezervă ca să nu fii scos din joc. Înveți că totul se obține pas cu pas, nivel cu nivel, nu dintr-odată.

Într-un joc de strategie se pleacă de obicei de la o bucată de pământ, pe care trebuie să o explorezi. Ai o

hartă, trebuie să te folosești de unelte, să te aperi de pericole, pentru a găsi resurse care să te ajute atât să supraviețuiești, cât și să câștigi și să găsești drumul spre destinația finală, pe care ți-o dorești.

În viața reală, harta este echivalentul unui buget, în care sunt însemnate pericolele (cheltuieli neprevăzute, datorii), resursele pe care le ai la dispoziție (veniturile) și uneltele – care te ajută, dar pe care le poți obține doar cu efort, prin muncă (economii, investiții).

Nu poți să începi să construiești ceva nou, până nu știi cum stai, de unde pleci, pe ce te poți baza în călătoria ta, de ce resurse dispui acum și de ce vei mai avea nevoie pe parcurs. Și de acest lucru se ocupă un buget...

Deci, ce este un buget personal?

Bugetul este planul tău financiar, în care îți notezi lunar câți bani „îți intră în buzunar” și câți „ies”. Te ajută să îți controlezi cheltuielile și veniturile.

Joc de strategie vs Viața reală

- Hartă	- Buget
- Unelte	- Economii/Investiții
- Pericole	- Cheltuieli/Datorii
- Resurse	- Venituri
- Supraviețuire/
Destinația finală	- Supraviețuire/
Independență financiară

Chiar simplul fapt că îți notezi toate cheltuielile și veniturile și le vizualizezi te ajută să economisești acei bani pe care i-ai risipit fără să îți dai seama.

Profită de faptul că ești elev sau student – care sunt reducerile de care poți beneficia

„De când banii s-au inventat și la troc s-a renunțat, unanim se știe că negustorul model face des reduceri clientului fidel.”

Michelle Rosenberg

Atunci când ești elev sau student, studiul este principala ta activitate. Pe lângă aceasta, te mai preocupă și alte activități, însă realizarea lor este mai greoaie pentru că depinzi de banii părinților.

Dacă vrei să te bucuri de cât mai multe lucruri și experiențe în această minunată etapă a vieții, ai mare grijă de banii pe care îi primești. Sau poate chiar ai început să îi câștigi singur, și învață cum să îi gestionezi. Poți chiar să economisești, dacă știi care sunt reducerile pe care ți le oferă statutul tău.

Să mergi la teatru, la film sau la muzeu, achitând un tarif redus la biletul de acces, este o oportunitate de care poți beneficia în perioada în care frecvențezi cursurile unei școli sau ale unei universități. Poți

petrece astfel clipe unice alături de prietenii tăi, și mai rămâi și cu bani de buzunar datorită facilităților oferite de diferite instituții.

Cardurile de reduceri pentru studenți te pot ajuta să faci economii

Una dintre opțiunile studenților aflați în căutarea reducerilor special concepute pentru ei o reprezintă cardurile de reduceri. Un astfel de card este legitimația ISIC (International Student Identity Card) Poți

aplica dacă ai minimum 12 ani împliniți și ești elev, student, masterand sau doctorand. Legitimația poate fi obținută atât online, pe website-ul www.isic.ro, cât și fizic, la sediul din București sau la orice

agenție bancară care colaborează cu ISIC. În format digital legitimația costă 50 lei/an academic, iar dacă o vrei și în format plastic, ai un cost suplimentar de 20 de lei/an academic.

Unde poți beneficia de reduceri cu cardul ISIC?

Cardul ISIC oferă deținătorilor săi reduceri în peste 140 000 de locații exclusive din peste 130 de

țări. Poți beneficia de reduceri la biletele de intrare la diverse obiective turistice, în parcuri de distracție și aventură, în muzee, teatre etc.; ți se pot acorda reduceri pentru cazare și transport, în restaurante sau săli de fitness, la participarea la activități culturale sau la activități sportive, dar și dacă dorești să investești în cursuri de formare personală și profesională ori în sănătatea ta.

Reduceri la călătoria cu mijloacele de transport în comun

În calitate de elev sau student poți avea beneficii de ordin financiar atunci când călătorești cu trenul sau cu alte mijloace de transport în comun (metrou, tramvai, autobuz).

De-a lungul timpului, legislația cu privire la acordarea de reduceri pentru elevi și studenți s-a schimbat destul de des. Gratuitatea la călătoria cu trenul sau reduceri de 50% au fost printre principalele beneficii de care aceștia se puteau bucura.

Reduceri la călătoria cu mijloacele de transport în comun pot fi obținute și prin intermediul aplicațiilor mobile. De exemplu, în anul 2018, o bancă românească importantă a lansat pentru elevii și studenții din Iași opțiunea de a plăti cu telefonul mobil, prin aplicația 24pay, biletele pentru transportul în comun în localitate. Biletele și abonamentele achiziționate astfel aveau discounturi de 50% sau 100%. Acum aplicația poate fi folosită în mai multe orașe, respectiv: Arad, Baia Mare, Botoșani, Brașov, București, Cluj Napoca, Constanța, Iași, Oradea, Piatra Neamț, Ploiești, Râmnicu Vâlcea, Reșița, Roman, Săcele, Sfântu Gheorghe, Sibiu, Târgu Jiu și Timișoara.

SFAT

Informează-te cu privire la reducerile pe care le poți primi la transportul în comun în perioada în care ești elev sau student!

ȘTIAI CĂ?

Prin **programul DiscoverEU poți călători gratuit prin Europa** timp de maximum 30 de zile într-un an.

Criterii de eligibilitate: împlinești 18 ani în acel an, locuiești într-o țară din UE sau într-o țară înscrisă la programul Erasmus+, completezi corect formularul de înscriere (indicând numărul pașaportului sau al cărții de identitate) și răspunzi la un quiz.

Dacă ești selectat, beneficiezi de un permis de călătorie (deplasarea se face în principal cu trenul). De asemenea, vei primi un card european de tineret DiscoverEU, care îți va oferi posibilitatea de a beneficia de reduceri pentru vizitele culturale, activitățile de învățare și sportive, transportul local, cazare și masă.

Carduri bancare cu beneficii și reduceri pentru elevi și studenți

Băncile și-au diversificat portofoliul de produse și servicii financiare și au creat unele speciale atât pentru elevi, cât și pentru studenți (carduri, conturi de economii, pachete de cont curent).

În general, elevii și studenții care aleg produse sau servicii bancare dedicate lor pot beneficia de comisioane mai mici sau chiar zero pentru anumite operațiuni (deschidere, administrare, retragere numerar, interogare sold, internet banking), cashback la anumite magazine sau reduceri la magazinele partenere și la transportul în comun.

SFAT

Alege un produs bancar dedicat elevilor/studenților, pentru că acestea au costuri mai bune decât cele standard (reduceri la costuri și/sau eliminarea unor taxe pentru anumite operațiuni), precum și conturi de economii bonificate de către bănci cu dobânzi mai generoase!

Cantine cu prețuri preferențiale/reduce pentru elevi și studenți

SFAT

Poți economisi mai mulți bani dacă alegi să mănânci la cantina universității la care ești student, decât dacă ai căuta un alt local cu prețuri rezonabile pentru a servi masa!

Fiind elev sau student, trebuie să fii mai atent la banii pe care îi ai la dispoziție și pe care trebuie să îi gestionezi bine atunci când vine vorba despre nevoi (mâncare) sau dorințe

(distracții cu prietenii). Cantinele sunt o variantă destul de prietenoasă cu bugetul tău, pentru că au prețuri accesibile pentru elevi și studenți. Majoritatea universităților dețin o cantină proprie, la care au acces doar studenții acestora, dar există și licee la care elevii pot mânca la prețuri mai reduse.

Bilete la evenimente culturale cu reduceri

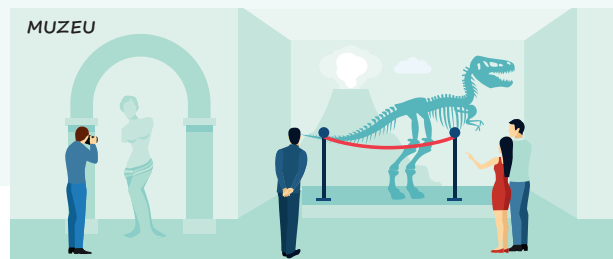
Există o serie de entități (muzee, cinematografe, teatre) care percep tarife reduse pentru elevi și studenți. Pentru a beneficia de bilete cu tarif redus, aceștia trebuie să prezinte documente justificative (carnet de elev, carnet sau legitimație de student, certificat de naștere).

Pe lângă toate posibilele reduceri menționate mai sus, mulți comercianți oferă elevilor și studenților reduceri pentru perioade limitate de timp. Acestea se schimbă des, dar „vânarea” lor poate duce la economii importante pentru cei cu venituri limitate.

SFAT

Informează-te dacă cinematograful/muzeul/teatrul la care vrei să mergi oferă reduceri la biletele individuale sau pentru grupuri de mai multe persoane!

MUZEU

3 Economisire și investiții – cum îți înmulțești banii pe care îi ai deja?

Cum poți câștiga bani?

„Cu cât înveți mai mult, cu atât câștigi mai mult.”

Warren Buffett

Știu că îți dorești să câștigi bani cât mai devreme, să nu mai depinzi de banii pe care îi primești de la părinți când vor ei și pentru ceea ce vor ei.

Chiar dacă, din punct de vedere legal, poți să te angajezi și să câștigi un salariu doar după vârsta de 16 ani, există diverse metode prin care poți începe să ai proprii bani chiar mai devreme.

Părinții pot decide să îți dea alocația să o gestionezi singur sau pot alege să ți-o vireze pe un card al tău. Sunt bănci la care părinții

pot face carduri pe numele copiilor lor încă de la vârsta de 6 ani.

Încă din școală, dacă înveți bine și ai note bune sau dacă participi la diferite olimpiade și concursuri școlare, poți primi **bursă de merit**. Pot fi primii tăi bani lunari, obținuți 100% de tine, în baza efortului depus.

Dar și acasă sau în familie, dacă ajuți la realizarea diferitelor treburi gospodărești, le poți propune părinților și rudelor să îți dea ție banii

Banii înseamnă muncă!

pe care oricum i-ar fi dat la spălătoria auto sau pentru curățenie în casă, pentru săpat răsadurile sau tuns iarba, pentru ateliere de desen cu fratele mai mic sau meditații la matematică cu surioara ta. Nu este bine și nu ar trebui să fii plătit de părinți sau rude pentru lucrurile pe care ar trebui să le faci pentru tine și dezvoltarea ta personală și care cad în obligația ta: curățenie în propria cameră, învățat pentru școală, citit etc.

Poți fi remunerat pentru **un serviciu pe care îl aduci unei alte persoane**, serviciu de care această persoană are nevoie și este dispusă să te plătească pentru el.

Este nevoie de pasiune și muncă pentru a câștiga bani, iar dacă faci ceva cu pasiune, nici nu îți dai seama că muncești. Așa că, de când ești mic și pe măsură ce crești, află care este pasiunea ta. Ce te bucură? Ce ești dispus să faci ore în șir, fără să te plictisești și fără să ți se pară că depui efort? În ce domeniu simți nevoia și dorința să înveți permanent și să stai ore în șir să cauți informații, să testezi diferite lucruri sau să cauți să te integrezi într-o comunitate cu oameni cu aceleași pasiuni? Cu cât afli mai devreme care este visul tău și faci permanent pași pentru a-l atinge, cu atât vei fi mai câștigat.

Fă voluntariat! Chiar dacă nu câștigi bani, pentru că înveți să faci lucruri (ești un ucenic, un învățăcel), cunoști oameni noi,

experimentezi, afli ce îți place și ce nu, intri într-o comunitate de oameni cu pasiuni comune.

Sau poți avea și alte beneficii – de exemplu, faci voluntariat la o firmă care organizează evenimente, festivaluri – probabil că ți se vor asigura cazare, masă, intrare la acele evenimente. Chiar dacă tu muncești înainte, în timpul și după acel eveniment, s-ar putea să fie unica ta șansă să îți întâlnești trupa rock favorită sau un trainer de dezvoltare personală (și unde altfel ar trebui să plătești „bani grei” pe biletul de intrare la eveniment).

Sau faci voluntariat într-un spital, și vei vedea cum este organizată o astfel de unitate, vei putea să dai o mână de ajutor celor de acolo, aflați în nevoie. Și vei descoperi că energia, compasiunea și tinerețea ta sunt apreciate mai mult decât orice cunoștință medicală. Ceea ce îți va da multă încredere în tine. 😊

Încă de la 16 ani te poți angaja cu contract de muncă part-time sau poți alege să faci practică plătită într-o firmă, în aproape orice domeniu de activitate. Firmele primesc chiar beneficii de la stat (reduceri de impozite și taxe) pe anumite perioade, dacă angajează tineri sub 18 ani.

Interesează-te care este legislația în vigoare, în momentul în care ești la această vârstă, apoi aplică pentru un stagiu (internship) plătit în domeniul dorit. Sau în domeniul pe care vrei să îl testezi sau unde vrei să obții mai multă experiență, atât pentru dezvoltarea ta personală, cât și pentru CV (curriculum vitae) și dezvoltare formală.

De îndată ce ai împlinit 18 ani, lumea ți-e deschisă!

SFAT
Fă voluntariat!

SFAT
Începe să muncești cât mai devreme!

SFAT

Angajează-te part-time (cu normă redusă) sau full-time (cu normă întreagă), chiar dacă ai ales sau nu să îți continui studiile! Astfel poți câștiga proprii tăi bani și nu mai depinzi de alții!

Venit activ vs venit pasiv

„Să nu depinzi niciodată de un singur venit. Investește, pentru a crea o a doua sursă.”

Warren Buffett

Ce înseamnă venit pasiv? Și cu ce diferă venitul pasiv de un venit activ?

Venitul activ este cel pentru care muncești în fiecare zi. De exemplu, salariul de la serviciu, venitul din PFA, chiar venituri din activități online sau cele obținute ca mic antreprenor, dacă pentru ele trebuie să muncești tu permanent. Cu alte cuvinte, pentru a obține un venit activ tu ești cel care face toată munca, zi de zi.

Pe de o parte este bine, fiindcă nu depinzi de nimeni și totul ține de tine. Dar dacă tu nu mai poți munci, nu mai încasezi acei bani. Deci riscul este maxim, deoarece scaunul tău stă într-un singur picior (venit) și dacă acest picior se fisurează sau se rupe, cazii.

Venitul pasiv este cel pe care îl obții fără să fii nevoit să muncești în fiecare zi și care nu se oprește, chiar dacă tu te oprești din efort. De exemplu, venitul din pensie (cea de la

Venit activ = mergi pe jos

Venit pasiv = mergi cu autobuzul sau chiar cu o mașină de lux

stat sau privată), chiria de pe o proprietate imobiliară, venitul de pe un teren agricol, dividende de la o companie listată la bursă, venitul din drepturi de autor, dobânzi din depozite bancare, titluri de stat sau obligațiuni corporative etc.

Putem compara venitul activ cu mersul pe jos, în timp ce venitul pasiv este ca mersul cu autobuzul. Nu înseamnă că nu depui efort deloc să ajungi în stația de autobuz, să îți cumperi bilet sau poate chiar să stai în picioare tot drumul, însă ajungi la destinație mult mai repede și depunând efort direct mult mai mic.

Cum să investești inteligent banii economisiți? Sfaturi pentru cei care vor mai mult decât un depozit bancar

„Imaginează-ți un mediu înconjurător și o stare financiară așa cum ți le dorești și apoi trăiește în permanență în acel mediu și cu acea stare financiară. Ai grijă, totuși, să nu faci asta doar ca un visător; ai CREDINȚA că ceea ce este imaginar se realizează și CONVINGEREA că se va realiza.”

Wallace D. Wattles

Sunt câteva **reguli de bază** care îți pot asigura succesul în investiții:

- Educă-te în domeniul financiar. Cea mai bună investiție este în tine!
- Începe cât mai devreme, fiindcă timpul lucrează în favoarea ta (și te folosești de puterea dobânzii compuse)!
- Investește doar în ceea ce înțelegi cum funcționează!
- Spune NU dacă nu ești convins că vrei să investești.
- Testează cu sume mici!
- Investește în ceea ce ți se potrivește (profil de risc).

- Când alegi instrumentele financiare și fondurile pe care le aloci fiecăruia, ține cont de profilul tău de investitor și de planurile pe termen lung!
- Investește regulat (în fiecare lună, o sumă de bani). Disciplina „plictisitoare” și recurența aduc randamentele pe termen lung!
- NU investi bani împrumutați!
- NU investi fondul de urgență (= protecție)!
- Investește doar banii pe care îți permiți să-i pierzi!
- Nu-ți ține ouăle în același coș! Nu alege un singur produs, chiar dacă se prezintă ca fiind garantat. Diversifică portofoliul (instrumentele financiare în care investești, monedele, industriile, piețe interne, internaționale).

4

Despre bani și bănci

Ce trebuie să știi înainte de a-ți deschide un cont bancar

„Fiecare zi este un cont bancar, iar timpul este valuta noastră. Nimeni nu este bogat sau sărac, cu toții avem 24 de ore.”

Christopher Rice

Un cont bancar este un cont deschis la o bancă pe numele unui client, care permite efectuarea unor operațiuni precum depunerea de numerar sau retragerea numerarului de la un bancomat, realizată cu

ajutorul unui card. În funcție de necesitățile solicitantului, contul curent poate fi deschis în mai multe monede (lei, euro, dolari etc.).

Codul IBAN (International Bank Account Number)

Codul IBAN este un sistem de numerotare stabilit la nivel internațional, care ajută băncile să proceseze transferuri în toată lumea. Acesta a fost creat pentru a face plățile interbancare mai eficiente și pentru a ne proteja de greșelile care pot apărea la efectuarea lor.

IBAN (International Bank Account Number)

Număr de verificare

Număr Cont

AA 12 BBBB 12345678901234

Cod Țară

Cod Bancă

Banii în bancă sunt garantați

„Nu există câștig fără risc, dar siguranța este o măsură importantă a unui câștig bine gestionat.”

John F. Kennedy

În România, banii depuși la băncile românești sunt garantați de Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare (FGDB).

Plafonul de 100 000 euro/deponent/bancă este același în toate țările Uniunii Europene. Astfel, conform Directivei Uniunii Europene nr. 49/2014, transpuse în legislația națională prin Legea 311/2015, dacă o bancă are probleme (intră în faliment) și nu mai poate rambursa banii deponenților, în maximum 7 zile lucrătoare deponenții își primesc banii înapoi, inclusiv dobânzile acumulate (minus eventualele comisioane datorate).

FGDB plătește compensațiile în lei, indiferent de moneda de constituire a depozitelor (la cursul de schimb comunicat de BNR în ziua falimentului băncii).

FGDB garantează banii aflați la băncile persoane juridice române (24 de instituții de credit persoane juridice române). Pe de altă parte, banii aflați în

Sumele de până în **100 000 de euro** deținute de o persoană sau de o firmă, la fiecare bancă din România, **sunt garantate 100%**.

ȘTIAI CĂ?

FGDB garantează toți banii din bancă: din conturi de economii, din conturi curente, din conturi de card și din depozite.

Carduri de credit. Ce sunt perioada de grație, suma minimă de rambursat și DAE la carduri de credit?

„Începutul cunoașterii este descoperirea a ceva ce nu înțelegem.”

Frank Herbert

Un card de credit este un instrument de plată emis de o bancă sau de o altă instituție financiară, care permite titularului să împrumute bani pentru a face achiziții sau pentru a plăti servicii, cu condiția să înapoieze împrumutul într-un termen stabilit și să plătească dobânzi și alte taxe asociate.

Cardul de credit este o **linie de credit** de tip revolving (adică sumele rambursate din creditul acordat pot fi reutilizate). Diferența față de un credit obișnuit este că această sumă de bani poate fi utilizată în mod repetat, pe măsură ce titularul cardului achită sumele datorate, fără a fi nevoie să solicite mereu noi credite.

Cardurile de credit sunt utilizate în întreaga lume și sunt acceptate de majoritatea comercianților și furnizorilor de servicii. Acestea pot fi utilizate într-o varietate de situații, de la cumpărarea de produse și servicii online sau în magazine, până la închirierea de mașini sau de camere de hotel.

Sumele de pe card sunt oricând la dispoziția posesorului cardului, nu se penalizează

Dacă la un card de debit banii de pe card sunt ai tăi, la un card de credit banii de pe card sunt ai băncii și trebuie să îi dai înapoi.

ȘTIAI CĂ?

Cardul de credit mai este denumit și „card de cumpărături”, deoarece este destinat plăților la magazine, iar comisionul pentru plăți direct la comerciant este zero.

Card cu plata în rate fără dobândă

„Sângele care irigă sistemul economic sunt banii.”

Paul Samuelson

Cardul de credit este un împrumut pe care îl ai pre-aprobat pe un card. Poți spune că este un credit la purtător, la care ai oricând acces. Dacă la un card de debit banii de pe card sunt ai tăi, la un card de credit banii de pe card sunt ai băncii.

Și aici este pericolul mare, fiindcă tu ai acces oricând la banii băncii, cu care poți plăți 24/7, iar tentații sunt peste tot. Când știi că ai o sumă mare de bani de care te poți folosi oricând, îți va fi greu să faci diferența între nevoi și dorințe. Deci, va trebui să fii foarte disciplinat și să știi să îl folosești inteligent, pentru a nu deveni sclavul lui și a nu te supraîndatora.

Majoritatea oamenilor își fac însă acum card de credit pentru o altă facilitate, **plata în rate fără dobândă**. Adică, pentru a beneficia de dobândă zero nu mai ești obligat să returnezi toți banii pe care i-ai folosit pe credit în perioada de grație (de una, două luni), ci ai dobânda zero dacă returnezi suma împrumutată în rate lunare egale. Băncile oferă plata în 4, 6, 12, chiar 36 de rate lunare (ca la un credit de nevoi personale, dar cu dobândă zero).

Și chiar nu plătești dobânda, însă trebuie să înțelegi cum funcționează. Fiindcă altfel te trezești că plătești la el dobânzi și comisioane „usturătoare” pentru buzunarul tău.

Regula 1: Nu retragi numerar de la bancomat. Acești bani, retrași cash de la ATM, nu pot fi returnați în rate fără dobândă și pierzi de

trei ori: plătești comision de retragere numerar de la bancomat, plătești dobândă pentru banii retrași, nu beneficiezi de perioadă de grație.

Regula 2: Cumperi doar de la magazinele unde cardul tău are facilitatea de rate fără dobândă. Sunt bănci care au această înțelegere doar cu anumite magazine parteneri, dar există și bănci care au facilitatea de plată în rate fără dobândă la orice comerciant offline sau online. Important este să cunoști acest lucru.

Regula 3: Îți plătești rata până la scadență, lunar, cu conștiinciozitate. Pentru orice zi de întârziere, se plătește dobândă.

Regula 4: Plătești lunar toată rata, nu mai puțin și nu doar suma minimă de rambursat care apare pe extrasul de cont, adică 2%-10% din suma folosită, fiindcă pentru restul ți se aplică dobândă. Degeaba ai produsul cu dobândă zero, dacă nu ți-ai plătit toată rata la timp.

Regula 5: Nu uita de comisioane și de regula de aur la orice împrumut: din orice sumă rambursată băncii pentru un împrumut, banca îți va acoperi mai întâi 100% comisioane, taxe și dobânzi și abia apoi îți va reduce din suma datorată. Deci, dacă uiți că tu ai de plată și un comision sau taxă la card în acea lună, vei da mai puțin de o rată și, pentru diferență, se calculează dobândă.

5

Creditul, un „rău” necesar

Ce sunt creditele bancare și ce tipuri de credite există

„Banii costă deseori prea mult.”

Ralph Waldo Emerson

Creditul reprezintă o formă de împrumut reglementată printr-un contract de credit, prin care o instituție de credit (bancă, Instituție Financiară Nebancară – IFN) îți va acorda o sumă de bani pentru care vei plăti o dobândă, dar și alte costuri menționate în contract. Împrumutul presupune plata lunară a unei rate și trebuie restituit într-o anumită perioadă de timp.

Practic, iei împrumut o sumă de bani și trebuie să dai înapoi o sumă mai mare de bani, de obicei în rate.

În prezent există mai multe tipuri de credite, de exemplu:

- credite de consum (credite de nevoi personale, credite pentru achiziționarea de bunuri sau servicii, precum autoturisme, mobilier, vacanțe);
- credite imobiliare (pentru achiziționarea unei proprietăți imobiliare, precum apartament sau casă);

- credite pentru afaceri (pentru finanțarea activității unei întreprinderi, precum investiții în echipamente sau extinderea afacerii);

- credite pentru studii (pentru a acoperi costurile cu educația);

- credite medicale (pentru plata intervențiilor și a tratamentelor medicale);

- credite pe carduri (pentru cumpărături, în limita unui plafon de credit);

- credite descoperit de cont (pentru plata unor cheltuieli neașteptate, prin depășirea unei limite de cont);

- credite pentru refinanțare (pentru a achita alte datorii existente și pentru a beneficia de o dobândă mai mică sau de un credit în altă monedă);

- credite rapide (acordate de societăți nebancale pe termen foarte scurt);

StudentInvest – credite pentru studenți, cu costuri plătite de stat

„Învățarea este un proces continuu. Nimeni nu a ajuns la vârful cunoașterii.”

Albert Einstein

„StudentInvest” este un program guvernamental dedicat tinerilor cu vârsta cuprinsă între 18 ani împliniți și 40 de ani neîmpliniți, care le facilitează accesul la finanțare pentru acoperirea nevoilor privind educația, sănătatea, cultura și de habitat. Creditul se acordă prin băncile înscrise în program. Pentru a putea beneficia de el, studenții trebuie să fie cuprinși în instituțiile de învățământ superior autorizate să funcționeze provizoriu ori acreditate.

Facilitarea accesului la finanțare constă în garantarea unui credit în valoare de maximum 75 000 de lei, în proporție de 80% de către stat, prin Fondul Român de Contragarantare, exceptând dobânzile, comisioanele și spezele bancare, precum și în suportarea dobânzilor și a cheltuielilor adiacente creditului, din bugetul de stat, prin bugetul MFTES (Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse).

Statul suportă dobânzile și cheltuielile adiacente creditului

Perioada pe care poate fi contractat creditul este de maximum 10 ani, inclusiv perioada de grație (care nu poate fi mai mare de 5 ani, începând de la data acordării acestuia). În perioada de grație beneficiarul nu plătește nimic, dar după această perioadă începe să ramburseze creditul (doar suma

împrumutată) în rate lunare egale. Dacă beneficiarul nu este angajat, va avea nevoie de un codebitor pentru a putea obține creditul.

Creditul se acordă o singură dată, în una sau mai multe tranșe, în funcție de documentele justificative prezentate la decontare.

Cheltuielile eligibile ale beneficiarului sunt:

- taxe de studii, inclusiv licență, inclusiv Master of Business Administration, master, doctorat;
- plata cărților, rechizitelor, inclusiv a celor editate în formate accesibile persoanelor cu dizabilități;
- costul publicării cărților sau al studiilor de specialitate;
- taxa de participare la manifestări științifice și concursuri, precum și cheltuielile de transport pentru deplasări;
- achiziția de calculatoare, laptopuri, imprimante, aplicații informatice de specialitate, inclusiv cele ce au încorporate tehnologii de acces și dispozitive asistive pentru persoanele cu dizabilități;
- plata chiriei, în limita a maximum 300 euro/lună, la cursul BNR din ziua plății;
- plata locurilor de cazare în căminele studențești;
- parte/avans din achiziția unei locuințe;
- cheltuieli cu transportul pentru bursele Erasmus, în baza documentelor justificative: con-

venție, adeverință sau alt document care atestă înscrierea în program;

- plata, pentru studenții care sunt părinți, a cheltuielilor cu creșa, grădinița, școala, programele „Școala după școală” și/sau afterschool, precum și a taxelor pentru cursuri extrașcolare la care participă/se înscriu copiii acestora;
- costul serviciilor dentare și al intervențiilor chirurgicale;
- investigații și tratamente medicale complexe recomandate de medici specialiști, în cazul studenților cu probleme de sănătate;
- achiziția de autoturisme noi/secondhand cu vechime de maximum 5 ani la data efectuării tragerii, precum și achiziția de autoturisme adaptate pentru persoanele cu dizabilități;
- achiziția instrumentelor muzicale, a aparaturii audio-video și a altor obiecte necesare pentru dezvoltarea abilităților vocaționale.

ATENȚIE!

Aria de teritorialitate a cheltuielilor o reprezintă teritoriul României, cu excepția cheltuielilor cu transportul pentru bursele Erasmus și al investigațiilor și tratamentelor medicale complexe recomandate de medici specialiști, în cazul studenților cu probleme de sănătate.

De ce trebuie să plătești dobândă pentru banii împrumutați?

„Dacă vrei să înveți despre valoarea banilor, împrumută-te”.

Benjamin Franklin

Banca nu tipărește bani, îi ia și ea din altă parte ca să te împrumute pe tine: atrage depozite (pentru care plătește dobândă deponenților) ori se împrumută de la alte bănci sau de la BNR (căroră le

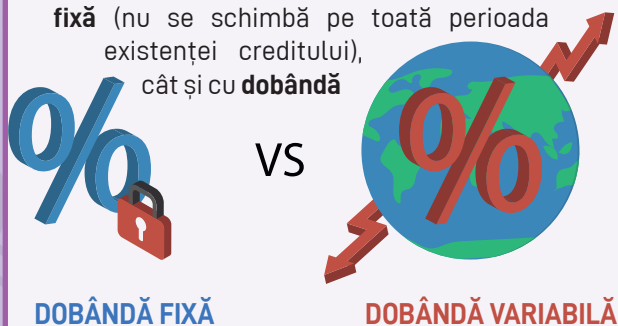
plătește dobândă). Deci are costuri cu atragerea banilor (la care se adaugă și costurile cu toate operațiunile). De aceea, putem spune pe scurt că:

Dobânda este prețul banilor!

Dobânda într-un contract de credit

Dobânda reprezintă cât te costă să împrumuți bani de la bancă. Este suma de bani pe care o plătești băncii pentru faptul că ți-a dat banii aceia, să te folosești de ei, pe o anumită perioadă.

Băncile oferă atât credite cu **dobândă fixă** (nu se schimbă pe toată perioada existenței creditului), cât și cu **dobândă**

variabilă (se schimbă periodic). La creditele cu ipotecă putem întâlni chiar **dobândă mixtă**: dobândă fixă o perioadă (de câțiva ani), apoi dobândă variabilă pentru restul de perioadă.

Dobânda variabilă este formată dintr-un **indice bancar** (variabil), la care banca adaugă o **marjă** fixă.

Dobânda variabilă =
= Indice (variabil) + Marja băncii (fixă)

Chiriaș vs proprietar cu rate la bancă. Tu câtă „casă” poți duce în spate?

„Chiria este unul dintre cele mai mari costuri pe care le avem în fiecare lună, dar o casă proprie poate fi o datorie de viață întreagă.”

Suze Orman

Ambele variante, chirie sau rată la bancă pentru casă, prezintă atât avantaje, cât și dezavantaje, iar fiecare trebuie să-și facă propriile calcule, în funcție de propriile obiective, fiindcă NU este un calcul pur matematic, de tipul „chirie > = < rată”.

CHIRIE SAU RATĂ LA APARTAMENT?

Poți afla răspunsul pentru tine, dacă rezolvi o ecuație cu 3 necunoscute: **nevoie, dorință și putință.**

Chiria îți dă libertate, dar nu și stabilitate

Principalul avantaj în cazul chiriei este acela că nu ești legat de un loc, te poți muta de câte ori vrei, într-o zonă mai bună sau în altă țară, oriunde primești o ofertă mai bună. Sau, dacă ești în „telemuncă”, poți lucra de la mare sau din vârf de munte. În plus, nu ai cheltuieli cu reparațiile, nu dai bani pe mobilier. Iar dacă chiria este prea mare, o negociezi sau cauți alt loc, schimbi.

Stând cu chirie în diferite locuri poți să experimentezi, să testezi, să vezi ce îți place. Așa poți afla ce ți se potrivește mai bine și ce te mulțumește.

Și nici nu trebuie să ai mulți bani și economii, ca în cazul în care vrei să cumperi propria casă.

Pe de altă parte însă, locul închiriat nu îți aparține și nu poți să îl amenajezi așa cum vrei tu.

Dar ai putea spune și că banii aceia pe chirie oricum îi dai, mai bine plătești la ceva care va fi al tău. Însă, nu uita că și la bancă vei plăti mai mult dobândă în primii ani, iar rata la bancă este o obligație pe termen lung. Și proprietatea o poți pierde dacă nu te achiți de această obligație. Și mai pierzi și avansul și tot ce ai investit în ea.

AVANTAJE CHIRIE

- Ai mobilitate.
- Nu te interesează reparațiile.
- Nu ai costuri suplimentare (amenajare, asigurare, impozit).
- Nu trebuie să dispui de sume mari (pentru avans).
- Ai flexibilitate (nu mai poți plăti – negociezi cu proprietarul/te muți).
- Dacă pleci în alt oraș sau în altă țară, nu trebuie să cauți chiriaș sau să vinzi.

DEZAVANTAJE CHIRIE

- NU poți amenaja casa cum vrei tu.
- Nu este casa ta.
- Banii aceia pe chirie oricum îi dai.

Pentru un credit trebuie să fii pregătit emoțional și financiar

Când ești într-o relație stabilă sau ai o familie, deja vrei propriul spațiu, pe care să-l amenajezi cum dorești. Partenerul contează foarte mult în alegerea casei voastre, atât în ceea ce privește confortul personal, cât și pentru confortul cuplului. De asemenea, când familia se mărește și apare un copil s-ar putea să conteze mai mult să ai casa mai aproape de un parc sau de o grădiniță, decât mai aproape de biroul tău (așa cum gândeai atunci când erai singur).

Pentru familie casa chiar este un liant, un loc unde începeți să vă gândiți la copii, un loc care vă aparține, care vă oferă stabilitate. În plus, aveți un scop comun pentru care să economisiți bani lunar. De aceea, contează foarte mult să vă împrumutați responsabil, astfel ca rata să nu devină o povară sau un „măr al discordiei” în familie.

Începeți prin a economisi pentru acest obiectiv comun în fiecare lună (cel puțin echivalentul unei rate lunare). Este un exercițiu

foarte util, care vă ajută să strângeți avansul necesar pentru un credit, dar și să vă demonstrați că puteți aloca această sumă din bugetul familiei către rata la credit. Dacă nu puteți face acest lucru cel puțin un an, ce vă face să credeți că o veți putea face în următorii 20 sau 30 de ani, neîntrerupt, indiferent de ce alte nevoi sau dorințe aveți?

Dacă faci un credit pentru a deveni proprietar, nu ești neapărat mai fericit, iar pe următorii 20-30 de ani tu nu deții o casă, ci o datorie. Casa o poți pierde dacă nu plătești ratele la timp.

AVANTAJE RATĂ

- La sfârșitul ratelor devii proprietar.
- Îți dă sentimentul de siguranță, stabilitate.
- Te responsabilizează.
- Valoarea casei poate crește.
- Dacă dai avans mare, ai rate mai mici.

DEZAVANTAJE RATĂ

- Rata este sigură și obligatorie.
- La început plătești doar dobândă.
- Rata poate să crească.
- În 30 de ani plătești dublu decât ai împrumutat.
- Valoarea casei poate scădea.
- O proprietate presupune costuri suplimentare (taxe, impozite, reparații, amenajare).
- Dacă nu rambursezi creditul, poți pierde casa, împreună cu avansul și ratele plătite până atunci.

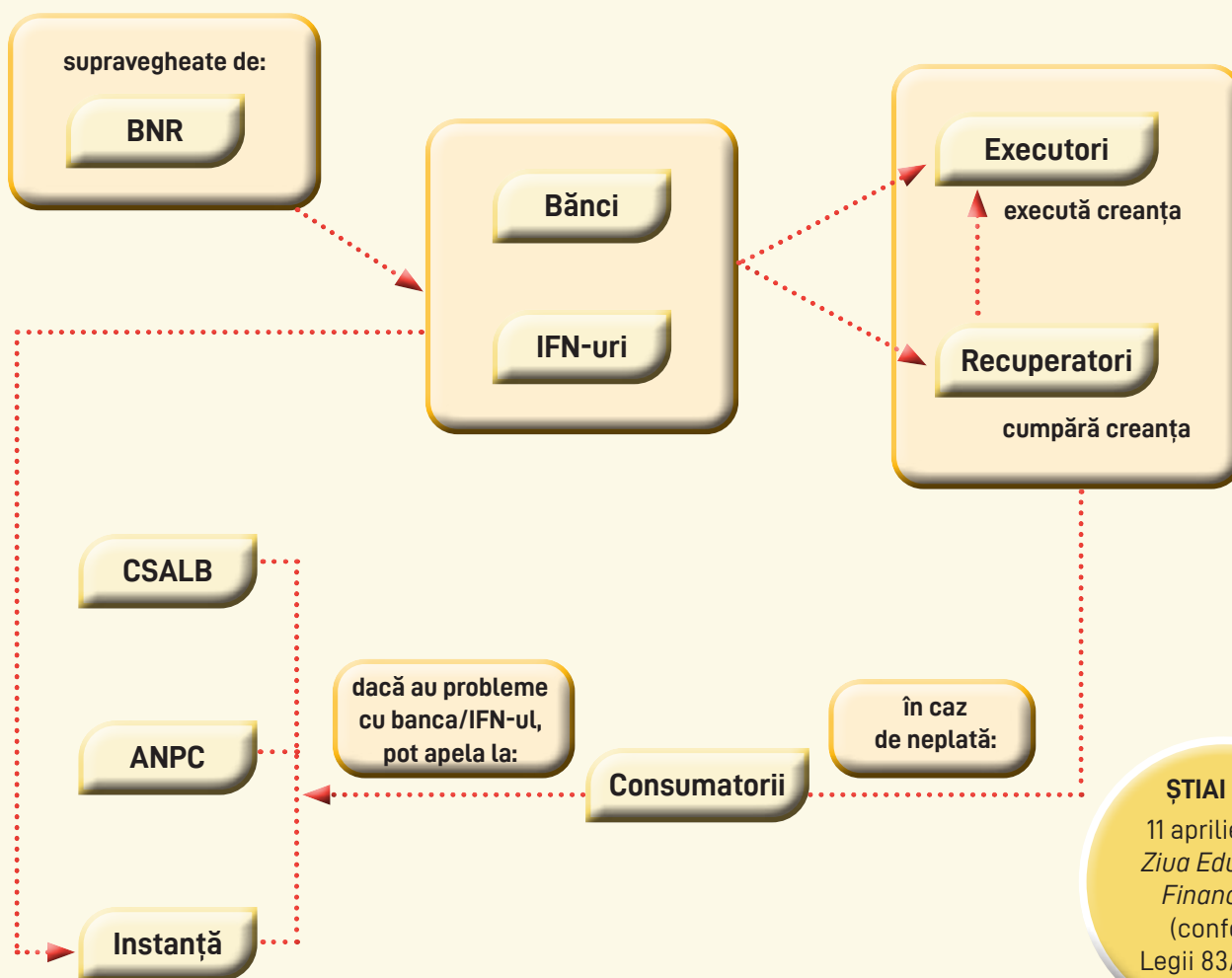
6

Cum sunt protejați consumatorii de produse financiare?

Instituții implicate în relația cu consumatorii de produse bancare și nebancare

„O societate justă este aceea în care nimeni nu trebuie să se teamă de a-și exercita drepturile, iar nicio instituție nu este mai importantă decât protecția și respectul acordat drepturilor consumatorilor săi.”

Martin Luther King Jr.

ȘTIAI CĂ?

11 aprilie este Zia Educației Financiare (conform Legii 83/2022).

Bănci – depozitează în siguranță banii consumatorilor; prin intermediul lor consumatorii fac tranzacții (plăți, încasări), acordă consumatorilor credite.

IFN-uri (Instituții Financiare Nebancare) – acordă consumatorilor credite (din banii acționarilor sau alte surse, dar NU au voie să atragă depozite) = instituții de credit, leasing.

BNR (Banca Națională a României) – supraveghează Băncile și IFN-urile, veghează asupra stabilității sistemului financiar bancar.

În caz de neplată a ratelor și a creditelor de către consumatori, băncile și IFN-urile:

- pot executa datoria direct (contractul de credit are titlu executoriu), iar pentru aceasta apelează la **Executori** pentru a-și recupera creditul;

- pot vinde creanța (datoria) către o firmă de **Recuperare Creanțe** (consumatorul va trebui să continue să plătească ratele către firma de recuperare; nu înseamnă că acel consumator nu mai are nimic

ȘTIAI CĂ?

- Dacă banca, IFN-ul, firma de recuperare nu încearcă în 3 ani să recupereze datoria de la consumator prin executare silită, datoria se prescrie (se anulează).

- Este posibil însă să fi început executarea, dar consumatorul să nu știe (de exemplu, și-a schimbat domiciliul și nu au ajuns la el notificările) și atunci se mai adaugă și penalități.

de plată, ci că va plăti direct către firma de recuperare, plus dobânzile penalizatoare din contract).

Atenție! Banca este obligată să notifice consumatorul că a început executarea silită sau că a vândut creanța către o firmă de recuperare. De asemenea, firma de recuperare este obligată să notifice consumatorul dacă începe executarea silită.

Pe noi, consumatorii, cine ne protejează? Ce facem când nu mai putem plăti?

„Lucrul care îi convinge pe consumatori dacă să cumpere sau nu un anumit produs este conținutul reclamei, nu forma sa.”

David Ogilvy

Ca orice consumator de produse sau servicii, trebuie să știi că și în România există legi sau directive europene transpuse în legislația națională care reglementează atât drepturile, cât și obligațiile tale, dar și instituții care au ca scop protecția consumatorilor.

Cele mai cunoscute instituții pentru protecția consumatorilor de produse și servicii financiar-bancare sunt:

- **CSALB** (Centrul de Soluționare Alternativă a Litigiilor în domeniul Bancar);
- **ANPC** (Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor);
- **Asociațiile de consumatori.**

Cu ce te poate ajuta banca?

Pentru orice problemă ai cu banca, încearcă mai întâi să o rezolvi direct cu aceasta – online, telefonic, în sucursală. Dacă ai provocări la plata ratelor, apelează la bancă pentru a găsi împreună soluții de

AI O PROBLEMĂ CU BANCA SAU IFN-UL?

La cine apelezi?

- 1. Banca, IFN** – sucursală, online, e-mail, telefonic
- 2. CSALB** – un conciliator independent negociază gratuit cu banca ta
- 3. ANPC** – verifică și sancționează banca
- 4. Asociații de consumatori**
- 5. Instanța de judecată**

Doar consumatorul poate apela direct la CSALB, ANPC, asociații de consumatori.

ușurare a efortului de plată. Banca are tot interesul să găsească rezolvare la problemele ce pot apărea, pentru a recupera banii împrumutați în cele mai bune condiții (fără să acumuleze provizioane și pierderi).

Portofelul digital – cum poți face cumpărături fără să ai cash sau carduri la tine

Banii n-au ochi să vadă pe ce îi cheltuiești.

Portofelele digitale (e-wallet) sunt exact ceea ce ai crede: o versiune digitală a contului tău bancar, ușor accesibilă prin computer, smartphone sau printr-un alt dispozitiv inteligent, care în cele din

urmă elimină necesitatea de a avea cu tine permanent un portofel real. Acestea au devenit o parte importantă a modului în care efectuăm zilnic diverse tranzacții.

SFAT

Asigură-te că aplicația pe care o descarci și căreia îi vei furniza datele tale este de încredere!

Cum funcționează un portofel digital (electronic)

Primul pas pentru a putea folosi un portofel electronic este să îți descarci în telefon o aplicație. Deținerea și folosirea unui portofel digital este condiționată de faptul că trebuie să ai deschis un cont bancar, cont la care va fi conectat portofelul electronic prin introducerea informațiilor aferente cardului în aplicație.

Portofelele digitale folosesc coduri QR, tehnologia NFC sau transmisie magnetică securizată (MST) pentru efectuarea tranzacțiilor. Pentru a efectua o plată prin intermediul portofelului digital este necesar să deblochezi dispozitivul, să îți smartphone-ul aproape de terminalul de plată și să verifici dacă pe ecran a apărut bifa care sugerează că plata a fost acceptată.

Ce poți face cu portofelul digital și ce poți „pune” în el?

Cu ajutorul aplicației destinate portofelului digital îți poți plăti cumpărăturile mult mai ușor.

Un portofel digital nu este util doar pentru simplificarea modului în care poți face plăți, ci și pentru organizarea altor documente la care vrei să ai acces cu ușurință. De exemplu, poți „pune” în portofelul tău digital:

- carduri de credit și de debit;
- rezervări la hotel;
- bilete la concerte;
- carduri cadou;
- cupoane de reduceri;
- carduri de loialitate;
- boarding pass-ul pentru îmbarcarea în avion.

Cât de sigure sunt portofelele digitale?

Multe persoane se tem să treacă la un portofel digital din motive de siguranță. *Ce se întâmplă dacă pierd sau dacă mi se fură telefonul? Pot hackerii să îmi fure cu ușurință datele? Sunt finanțele mele în pericol?*

Realitatea arată astfel: portofelele digitale sunt, de fapt, mai sigure decât cardurile fizice, deoarece plățile mobile sunt puternic criptate și tokenizate. Acest lucru înseamnă că niciunul dintre numerele reale de card sau de cont nu este stocat în portofelul digital.

Aplicații integrate în portofelele digitale

Google Pay și Apple Pay sunt cele mai populare sisteme de plată fără numerar. Acestea sunt integrate în Google Wallet și Apple Wallet.

Google Pay

Google Pay este un serviciu mobil prin care utilizatorii pot achiziționa cu ajutorul unui telefon mobil (care are sistemul de operare Android 5.0 sau o versiune ulterioară și este compatibil cu un cip NFC) produse și servicii. Acesta le permite cumpărătorilor să aleagă dintre metodele de plată salvate în contul lor Google pentru a efectua o tranzacție rapidă și fără probleme pe site-uri terțe. Aplicația oferă atât un mod rapid de a plăti în magazine, cât și securitate pentru a proteja datele personale de plată.

Pentru a putea efectua plăți cu Google Pay este necesară înregistrarea cardului în aplicația de mobile banking a băncii care a emis cardul.

Important! În cazul în care ai avut instalată pe telefon aplicația Google Pay, aceasta poate apărea ca Portofel Google data viitoare când o deschizi sau poți primi o notificare pentru a efectua o actualizare. Dacă nu ai avut-o, trebuie să descarci aplicația Portofel Google din Magazin Play.

Apple Pay

Apple Pay a fost lansat oficial în România în 2019. Această modalitate de plată mobilă este disponibilă pentru toți utilizatorii de iPhone și iPad de la băncile partenere. În aplicația Wallet de pe iPhone și Apple Watch există

ȘTIAI CĂ?

Începând din iulie 2022, Google Pay a devenit Google Wallet (Portofel Google).

posibilitatea de a adăuga carduri de credit sau debit, care pot fi folosite pentru plăți prin intermediul modulului NFC integrat în acestea.

Serviciul Apple Pay este mai sigur decât utilizarea unui card fizic. La utilizarea cardului de debit sau credit cu Apple Pay, numărul cardului nu este stocat pe dispozitiv sau pe serverele Apple. În schimb, va fi alocat un Device Account Number, criptat și stocat în siguranță în device, iar fiecare tranzacție este autorizată cu un cod unic de securitate. Fiecare achiziție prin Apple Pay se poate autentifica printr-o simplă privire sau atingere, prin Face ID sau Touch ID, ori cu parola dispozitivului.

Există diferențe între Google Wallet/Apple Wallet și Google Pay/Apple Pay?

Google Wallet/Apple Wallet sunt portofele digitale securizate și private prin intermediul cărora ai acces rapid la cardurile bancare, cardurile de loialitate, permisele de conducere, biletele la diverse evenimente sau cele de avion, cheile electronice de mașină sau actele de identitate pe care alegi să le stochez.

